

„ПО ПЪТЯ НА БУКВИТЕ“

ЕДНА КАЛИГРАФСКА РАЗХОДКА НАЗАД В ИСТОРИЯТА И НАПРЕД КЪМ ЕВРОПЕЙСКОТО БЪДЕЩЕ НА БЪЛГАРИЯ

гл. ас. д-р Захарина Петрова-Проданова, НБУ

Включващият 35 оригинални калиграфски композиции визуален проект „По пътя на буквите“¹ на художничката Захарина Петрова-Проданова интерпретира три основни периода от историята на калиграфията – Античност и Средновековие, Ренесанс и Барок, Българско средновековие и Българско възраждане (Фиг. 1, 2 и 3).

Авторът за своя проект

Тематичното и пространствено разделяне на представените в първите два периода паралелни текстове на латиница и кирилица, а в третия – само на кирилица, беше необходимо не само за да подчертае прехода от един период в друг, но и за да провокира посетителите да се разхождат из коридорите на университета, довършвайки прочита на обединяващия всички композиции текст за сътворението на света според първата книга на Библията – Битие. За улеснение на посетителите изложбата беше придружена от табла с допълнителна информация и визуална навигация. Част от експозицията, представяща Българското средновековие и Възраждането, включваше серия от 15 кръгови композиции. В другите две части с фокус върху Античността и Средновековието, Ренесанса и Барока присъстваха и няколко дигитални цветни композиции, базирани на използваните шрифтове. Тук е моментът да отбележа, че с изключение на Копърплейт, Англе и Барок, които изискваха остро перо, за създаването на всички останали шрифтове използвах плоско перо (Фиг. 4, 5).

Изборът на един от най-често преписваните текстове при утвърждаването на християнството в Европа и България, разбира се, не беше случаен – от една страна, неговата дължина позволява демонстрирането на особеностите на различните видове шрифт, от друга, използването му подчерта ролята му на основен катализатор за развитието на калиграфското изкуство на Стария континент (Фиг. 6).

Този проект подготвих най-вече в желанието си да покажа красотата и разнообразието на *западната калиграфска традиция*, неизменна част от която е българската. Тук е важно да отбележа, че под термина *западна традиция* разбирам *западноевропейска* и *славянска*. Това ги отделя от източната, към която спадат арабската, японската, китайската и други източни калиграфски традиции. Българската традиция има основополагаща роля в славянската калиграфия и този факт е увековечен във Вазовото стихотворение „Паусий“, известно най-вече със строфата: „И ний сме дали

¹ Проектът бе представен в Нов български университет в пространството пред ауралата на университета, Центъра за книгата и фоайето на корпус 2 в дните от 23 май до 12 юни 2023 г.

нещо на света и на вси славяни книга да четат“. Смятам, че това цитиране не е излишно да се направи и днес, когато някои български политици поставят под съмнение европейската ни интеграция и разколебават обществото по повод членството ни в Евросъюза. Добре е да си припомним и факта, че с влизането на България в него (2007) влезе и кирилицата, утвърждавайки се като една от трите официални писмени системи наред с латиницата и гръцката азбука. Добре е да се отбележи и че не става въпрос за еднократен акт, а за приоритет, който трябва да се отстаива, и това касае не само добре познатия на дизайнери и издатели проблем „българска – руска кирилица“, но и всеки възможен повод да защитаваме българския национален интерес в областта, в която сме ангажирани. Това с пълна сила важи за калиграфията и шрифта и за конкретните форми, с които кирилските букви се използват за четене, писане, дизайн, художествено оформление на книги, печатна продукция и др.

Близък до темата е и дискурсът за 24-ти май, с който Европа ни разпознава. Без да навлизам в политико-исторически анализ, ще си позволя да цитирам българския дисидент Георги Марков, който в своите „Загочни репортажи за България“ през 70-те години на миналия век пише: „Исторически погледнато Русия дължи езиковото и християнско-културното си развитие на средновековна България. Колкото и да се опитват съветските историци, не могат да заличат историческия факт, че кирилицата, на която те пишат, тръгна от България и че когато българската книжнина беше в разцвет, техният княз Светослав беше почти дивашки главатар.“² Макар и по-дипломатично, с присъщата си твърдост доайенът на българския шрифт Васил Йончев пише, че основната задача, която стои пред българските дизайнери, е свързана с националната форма на шрифта.³

Фиг. 2. Колаж с оригинални писмени паметници от Ренесанса и Барока

Фиг. 3. Колаж с оригинални писмени паметници от Българското Средновековие и Възраждането

² Марков, Г. Любовта към големия брат. Т 2. София, Сиела, 2008.

³ Йончев, В. Шрифтът през вековете. София, Български художник, 1975.

Фиг. 4. Кръгова калиграфска композиция, базирана на шрифта Заглавно-декоративен устав

Фиг. 5. Кръгова калиграфска композиция, базирана на шрифта Батард

Другите за проекта

„И Бог каза: Да бъде светлина. И стана светлина.“ С тези думи, част от калиграфски изписания текст от „Сътворението“, Захарина Петрова-Проданова проследява развитието на традициите в калиграфията чрез най-значимите шрифтове от Капиталис монументалис и Рустик през Унциал, Готик, Батард, Копърплейт и Ангел до старобългарските Устави, Полуустава и Бързопис. Трите части на проекта интерпретират основни исторически периоди посредством едни от най-често преписваните в историята на християнството текстове. Именно това постоянно преписване ускорява развитието на европейската калиграфия и е предпоставка за създаването на българските азбуки глаголица и кирилица. Представените в проекта кирилски композиции са авторска адаптация, съобразена с българско-

то шрифтово наследство от втората половина на XX век. Старобългарските шрифтове в „По пътя на буквите“ са базирани на едни от най-значимите писмени паметници от нашата история – преславските керамични плочки, Супрасълския сборник, Иван-Александровото четвороевангелие, История славянобългарска и др. Всяко пано носи информация както на вербално, така и на визуално ниво, всеки поглед към него може да донесе още и още вдъхновение и информация.“

Татяна Христова, графичен дизайнер, НБУ

„Всеки – и професионалист, и непрофесионалист, може да си вземе нещо от проекта. Непрофесионалистът би се вдъхновил, а за професионалиста е още повече знание, защото всяка буква има послание.“ ■
доц. г-р Илия Кожуаров, НБУ

Фиг. 6. Кадри от откриването на изложбата. Долу вдясно: калиграфски композиции от Българското средновековие и Възраждането. Горе вдясно – авторът на изложбата Захарина Петрова-Проданова с колеги